

پاسخ نامه اصول فقه

سوال 71

ادله‌ی اربعه در فقه شیعه: کتاب، سنت، اجماع، عقل هستند.

قیاس در فقه شیعه حجت نیست، اما در فقه اهل سنت از منابع اصلی است.

سوال 72

ادله اجتهادی همان ادله‌ای است که مجتهد به وسیله آن‌ها حکم شرعی واقعی را استنباط می‌کند؛ یعنی هم ادله قطعی (مثل قرآن) و هم ادله ظنی معتبر (مثل خبر واحد).

سوال 73

تخصیص: حکم عام باقی است ولی دایره‌اش محدود می‌شود (مثل حد سرقت با نصاب).

نسخ: حکم قبلی کلاً برچیده می‌شود و جای خود را به حکم جدید می‌دهد (مثل آیه فدیة روزه).

سوال 74 

خبر متواتر: قطعی‌الصدور است، چون کثرت راویان احتمال دروغ را از بین می‌برد.

خبر واحد: اگر راوی‌اش ثقه باشد، حجت است (نه اینکه همیشه غیر معتبر باشد).

صدق و کذب خبر ربطی به متواتر یا واحد بودن ندارد.

قیاس در فقه شیعه حجت نیست.

اقسام خبر 

۱. از نظر تعداد راویان

◆ خبر متواتر:

خبری است که آن قدر راوی زیاد دارد که عادتاً امکان دروغ‌گویی همگی وجود ندارد.
➡ مثال: «وجود پیامبر اسلام (ص)» از راه تواتر به ما رسیده.

◆ خبر واحد:

خبری است که به حد تواتر نرسیده؛ یعنی راویانش کم هستند.
➡ مثل یک روایت از امام صادق (ع) توسط یک یا چند نفر محدود.

۲. از نظر صدق و کذب

◆ خبر صادق: مطابق با واقع است.

◆ خبر کاذب: خلاف واقع است.

۳. از نظر حجیت (اعتبار)

- ◆ خبر قطعی: مثل متواتر یا خبر واحدی که همراه با قرائن قطعی باشد.
- ◆ خبر ظنی معتبر: مثل خبر واحد ثقه (در فقه شیعه حجت است).
- ◆ خبر غیر معتبر: مثل خبر واحد غیر ثقه یا خبر مشکوک.

پس خلاصه مهم: 

خبر متواتر ⇔ قطعی و حجت است.

خبر واحد ⇔ اگر راوی اش ثقه باشد، حجت است؛
وگرنه معتبر نیست.

سوال 75

اجماع قطعی یعنی توافق کامل و بدون شک همه مجتهدان درباره حکم شرعی. چون علم به وقوع آن قطع و یقینی است، خلافی برای آن قابل تصور نیست و حکم استنباط شده از آن بسیار معتبر است. بقیه اقسام اجماع مانند اجماع ظنی یا ضمنی، قطعیت ندارند و ممکن است احتمال خلاف در آنها باشد.

سوال 76

قیاس یعنی وقتی حکم شرعی برای موردی صادر شده، اگر علت حکم (علة) در مورد دیگری هم باشد، حکم آن مورد جدید نیز به همان صورت جاری می شود. این روش استدلالی بر اساس عقل و ارتباط علت و معلول است.

سوال 77

قاعده اذی می گوید هرگاه کسی به دیگری اذن دهد در یک شی یا کاری، این اذن به صورت ضمنی شامل لوازم و وسایل لازم برای انجام آن کار یا استفاده از آن شی نیز می شود، مگر اینکه خلاف آن به صورت صریح بیان شده باشد.

مثلاً اگر اجازه ورود به خانه داده شود، ورود وسایل همراه و لازم هم شامل اذن است چون بدون آنها استفاده از خانه ممکن نیست. این قاعده به تسهیل امور کمک می کند و اجازه را محدود به خود شیء نمی داند.

سوال 78

قیاس وفقی یعنی قیاس صحیح که در آن علت حکم (علة) در مورد اصلی و فرعی مشترک است و حکم فرعی مطابق حکم اصلی است. این نوع قیاس معتبر و پذیرفته شده است، چون استدلال بر اساس تشابه علی محکم انجام می شود.

سوال 79

تخریج مناط حقیقی یعنی کشف علت واقعی و مستقیم حکم شرعی که حکم به واسطه آن علت صادر شده است. این سبب می شود حکم به مواردی تعمیم یابد که آن علت در آنها وجود دارد و حکم به درستی تعمیم یافته است.

سوال 80

وحدت ملاک یعنی علت و دلیل صدور حکم برای چند مورد مختلف، یکی و واحد باشد. وقتی چند حکم به یک علت مشترک برگردد، ملاک آنها یکی است و می توان حکم واحدی برای همه صادر کرد. این اصل به فهم و جمع میان احکام مختلف کمک می کند و از پراکندگی در استنباط جلوگیری می کند.